

**UCHWAŁA NR LXII/664/23
RADY MIEJSKIEJ WAŁBRZYCHA**

z dnia 28 lutego 2023 r.

w sprawie nadania imienia Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Wałbrzychu, przy ul. Limanowskiego 12, 58-300 Wałbrzych, wchodzącej w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego Nr 5 w Wałbrzychu

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 r. poz. 502 z późn. zm.), uchwala się, co następuje:

§ 1. Nadaje się Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Wałbrzychu, przy ul. Limanowskiego 12, wchodzącej w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego Nr 5 w Wałbrzychu, imię Księżnej Daisy Hochberg von Pless, na wspólny wniosek Rady Pedagogicznej, Rady Rodziców i Samorządu Uczniowskiego Szkoły.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Wałbrzycha.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Maria Anna Romańska

Uzasadnienie

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 r. poz. 502), szkole nadaje imię organ prowadzący szkołę na wniosek rady szkoły, a w przypadku braku rady szkoły - na wspólny wniosek rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego.

Organem prowadzącym dla Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 1 w Wałbrzychu, przy ul. Limanowskiego 12 w Wałbrzychu jest Gmina Wałbrzych. Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 funkcjonuje w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 5 w Wałbrzychu. W Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 5 powołana została wspólna Rada Szkoły i wspólna Rada Pedagogiczna dla obu placówek wchodzących w skład tego Zespołu.

Rada Pedagogiczna Zespołu Szkolno-Przedszkolnego Nr 5 w Wałbrzychu dnia 9 listopada 2022 r. podjęła uchwałę w sprawie wystąpienia ze wspólnym wnioskiem z Radą Rodziców Zespołu Szkolno-Przedszkolnego Nr 5 w Wałbrzychu oraz Samorządem Uczniowskim Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 1 w Wałbrzychu do organu prowadzącego o nadanie Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Wałbrzychu oraz Przedszkolu Samorządowemu Nr 5 w Wałbrzychu imienia Księżnej Daisy Hochberg von Pless. Kandydat uzyskał w wyniku demokratycznych tajnych wyborów w dniu 26 października 2022 r. większość głosów. Uchwała jest wynikiem wspólnego głosowania Rady Pedagogicznej, Rady Rodziców oraz Samorządu Uczniowskiego.

Patron to ktoś zasłużony, kto czuwa, opiekuje się kimś lub czymś, to również obrońca. Patron to osoba, która swoim życiem daje przykład, wskazania co robić, jak żyć i postępować. Taką osobą jest w opinii całej społeczności szkolnej Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 5 księżna Daisy Hochberg von Pless (1873–1943), która została wybrana na patrona w drodze powszechnego głosowania 26 października 2022 roku. Uczniowie, pracownicy szkoły oraz rodzice uznali, że jest to osoba godna miana patrona tej placówki edukacyjnej ze względu na swoją niezwykłą osobowość oraz działalność społeczną na rzecz Wałbrzycha i całego regionu. Życie księżnej było świadectwem życia człowieka, który nie krył swoich słabości, a mimo to bezustannie służył drugiemu człowiekowi. Na przestrzeni lat, na każdym etapie swojego życia, starała się być blisko ludzi, trafnie rozpoznawała ich potrzeby oraz problemy, a następnie udzielała niezbędnej pomocy poszukując koniecznych rozwiązań.

Urodzona w Anglii jako Maria Teresa Cornwallis-West poprzez małżeństwo z księciem pszczyńskim Janem Henrykiem XV związała swe losy na stałe z Wałbrzychem. Księżna Daisy von Pless, hrabina von Hochberg, baronowa na Książu, przed II wojną światową prowadziła działalność na wielu polach życia społeczno-gospodarczego, przyczyniając się do rozwoju Wałbrzycha, Aglomeracji Wałbrzyskiej, a także całego Dolnego i Górnego Śląska. W pamięci wałbrzyszan zapisała się jako odważna reformatorka, której projekty charytatywne, zmieniły życie wielu ludzi. W historii miasta na szczególną uwagę zasługują takie projekty, jak: uregulowanie oraz oczyszczanie nurtu rzeki Pełcznicy, dzięki czemu skończyły się w Wałbrzychu epidemie cholery i tyfusu, założenie szkoły dla kalekich i upośledzonych dzieci, a także stworzenie banku mleka, który zmniejszył śmiertelność niemowląt. Nie sposób także nie wspomnieć o stworzeniu specjalnych szkół koronczarskich dla kobiet, które działały na zasadach spółdzielni socjalnych.

Według historyków ok. 1903 r. Daisy rozpoczęła swoją reformatorską działalność społeczną, realizując ważne dla miasta i okolic projekty. Od tej pory nie ograniczała swej aktywności do obdarowywania pojedynczych osób potrzebujących wsparcia, ale postanowiła działać systemowo: znaleźć istotne przyczyny nędzy i chorób wśród ludności, a następnie je wyeliminować. Ponieważ w Wałbrzychu w tamtych latach głównym problemem było zatrucie naturalne środowiska księżna postanowiła aktywnie przeciwdziałać temu niekorzystnemu zjawisku. Zauważyła, że przepływająca przez miasto rzeka Pełcznica zbierała na całej swojej długości wszystkie odpady fabryczne i kloaczne pochodzące z niemal stutysięcznej społeczności. Dziesiątki kopalń i fabryk wpuszczały do rzeki, w niekontrolowany sposób, swoje ścieki. Tymczasem wzdłuż brzegów Pełcznicy ciągnęły się przybudówki i szopy oraz studnie, z których ludzie czerpali zanieczyszczoną wodę do picia. Protest Daisy, skierowany początkowo do władz lokalnych, wywołał urzędową inspekcję, w wyniku której potwierdzono, że zatruta woda jest powodem powracających epidemii cholery i tyfusu, zbierających śmiertelne żniwo. Zaniepokojona Daisy interweniowała u władz we Wrocławiu, przed rządem pruskim w Berlinie oraz ostatecznie przed cesarzem niemieckim Wilhelmem II, opisując katastrofalny stan sanitarny Wałbrzycha. Księżna von Pless zwróciła się z prośbą o ekspertyzę bakteriologiczną do naukowców z Uniwersytetu Wrocławskiego. Na podstawie jej wyników specjaliści z Wielkiej Brytanii pod przewodnictwem dra Green'a zaprojektowali nowoczesny system kanalizacyjny.

Zlikwidowano m.in. wszystkie przybrzeżne studnie oraz doprowadzono wodociągi do większości wałbrzyskich dzielnic, a rzekę ostatecznie przykryto. Dodatkowo zaprojektowano – uznawaną w tamtych czasach za najnowocześniejszą – oczyszczalnię ścieków dla miasta i okolic. Projekt ten, zwany „Raportem komisji Greena”, przedstawiono wraz z kosztami realizacji pruskiemu rządowi w Berlinie. Ostatecznie przedsięwzięcie to zakończyło się w 1912 r. Co ważne – ostania epidemia tyfusu na tamtych terenach, w najbardziej zagęszczonym miasteczku Altwasser (dziś dzielnica Wałbrzycha Stary Zdrój) wybuchła w 1911 r. już się nie powtórzyła.

Księżna Daisy von Pless nieustannie odwiedzała też rodziny robotnicze w ich domostwach oraz dzieci robotników w szkołach. Nie uszedł jej uwagi fatalny stan zdrowia tych dzieci, a szczególnie częste przypadki całkowitej ułomności. Okazało się, że jedynie 2% dzieci w okręgu wałbrzyskim kontynuuje naukę po ukończeniu 14 r.ż., bowiem ponad połowa z nich kierowana jest do pracy w zakładach przemysłowych i fabrykach. Daisy najbardziej ubolewała nad losem dzieci ułomnych, niezdolnych do żadnego wysiłku. W tych okolicznościach w 1905 r. narodził się projekt utworzenia specjalnej szkoły dla niepełnosprawnych, młodych wałbrzyszan. W zachowanym „Raporcie Schultego” czytamy:

Ułomne dzieci jak dotąd nie mają żadnej prawnej opieki. Nie ma w tym kraju żadnych rozporządzeń prawnych dla zapewnienia tym dzieciom wykształcenia. Nieliczne zakłady opieki społecznej nie mają na ten cel żadnych funduszy. W samym Wałbrzychu nawet statystycznie nie ujęto liczby dzieci potrzebujących w tym zakresie pomocy (Za: J. Koch, *Daisy, Księżna Pszczyńska*, przeł. Z. Żygulski, Pszczyna 2007, s. 171).

Według raportu w granicach Wałbrzycha żyło wówczas 162 dzieci niezdolnych do nauki w zwykłych szkołach. W porozumieniu z Daisy, Schulte przygotował projekt otwarcia szkoły specjalnej z programem zajęć dostosowanym do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Obok zwykłych przedmiotów (czytania, pisania, arytmetyki) w programie przewidziano zajęcia przygotowujące do pracy. Edukacja miała objąć dzieci niepełnosprawne od 6 r.ż., które według wytycznych księżnej pod żadnym warunkiem nie powinny uczyć się w zwykłych szkołach, gdyż wówczas od razu postawione zostaną w sytuacji upośledzonych i pogardzanych. Wałbrzyska szkoła specjalna generowała wysokie koszty utrzymania bowiem zakładała indywidualny program, wykwalifikowany personel oraz specjalistyczną opiekę medyczną. Daisy i Schulte zgodzili się co do tego, że uczniowie szkół specjalnych sami muszą uzyskać nadzieję na pomyślny skutek ich edukacji, a nie perspektywę wyrabiania szczotek, koszyków i sztucznych kwiatów. W poszukiwaniu zajęć dla niepełnosprawnych, odkryli w Wałbrzychu trzy wielkie wytwórnie porcelany, w których odpowiednio przygotowane osoby niepełnosprawne mogłyby się podjąć ręcznego malowania i zdobienia wyrobów. Krüppelschule, czyli pierwsza szkoła dla ułomnych, powstała pod koniec czerwca 1907 r. przy dzisiejszej ul. Piotra Skargi. W następnych latach księżna niestrudzenie zabiegała o fundusze dla tej szkoły. Szczególnym powodzeniem cieszyły się i urządzane przez nią charytatywne koncerty wokalne: w okresie letnim w Szczawnie-Zdroju, natomiast w zimie w Wałbrzychu i we Wrocławiu. Pierwszy koncert w Teatrze Zdrojowym w Szczawnie-Zdroju był prawdziwym triumfem – zebrano ponad 1 900 marek.

Na początku XX w. w miejscowościach przemysłowych Aglomeracji Wałbrzyskiej, w których żyło 75% górników, przeciętna śmiertelność dzieci (do 6 r.ż.) wynosiła 45,5%. W niektórych miasteczkach, np. Altwasser (dzisiejszy Stary Zdrój), gdzie warunki były szczególnie ciężkie, wskaźnik śmiertelności wynosił 75,98%, co oznaczało, że więcej niż ¼ niemowląt umierało w ciągu pierwszych sześciu miesięcy życia. Większość zgonów – według „Raportu Schultego” – następowała w wyniku tzw. kataru jelit, o który obwiniano matki tych niemowląt. Tymczasem Daisy, która wielokrotnie wizytowała robotnicze domy, stwierdziła, że przyczyna jest zgoła odmienna. Młode matki, zmęczone pracą w fabrykach i zakładach przemysłowych, wracające po 10-godzinnej zmianie, nie miały po powrocie do domu, sił na sprawowanie opieki nad niemowlętami. Niestety po urodzeniu dziecka kobieta nie mogła pozostawać długo w domu, bo utrzymanie rodziny zależało od dodatkowych pieniędzy, jakie przynosiła z fabryki. Co więcej ani w Wałbrzychu, ani w okolicach nie było zorganizowanej dystrybucji mleka. Z kolei to, które było dostępne miało bardzo złą jakość, a na dodatek było podawane dzieciom bez przegotowania. Schulte na prośbę Daisy dotarł do fachowej literatury i znalazł instrukcję systemu „Gouttes de Lait” („Krople mleka”), który razem z podręcznikiem *Consultations des Nourrissons (Poradnik żywienia)* służył pracującym matkom w okręgach górniczych północnej Francji. Daisy postanowiła przenieść projekt na grunt wałbrzyski i założyła w całym okręgu siatkę tzw. stacji mlecznych, w których matki za darmo otrzymywały dla swoich dzieci mleko pasteryzowane. Akcję księżnej poparły kościoły katolickie oraz protestanckie, które na prośbę Daisy propagowały ten zapożyczony z Francji system wspomagania opieki nad dzieckiem.

W trakcie I wojny światowej księżna pomagała rannym żołnierzom w szpitalach polowych niezależnie od tego, po której stronie walczyli. Pracowała w pociągach sanitarnych na frontach serbskim, francuskim

i austriackim. Wykorzystywała swoje koneksje rodzinne i towarzyskie zwracając się do możliwych poszczególnych narodów z prośbą o humanitarne traktowanie jeńców wojennych. Księżna swoim patronatem obejmowała także koncerty charytatywne organizowane w Szczawnie-Zdroju, włączała się w działalność Fundacji Idy (Ida-Stiftung), założonej w połowie XIX w. przez Jana Henryka X hr. von Hochberg, działającej na rzecz dzieci z ubogich rodzin z Wałbrzycha i okolic. Podczas wielu charytatywnych koncertów i występów teatralnych wykorzystywała swoje umiejętności wokalne i aktorskie.

Pomimo rozvodu z Janem Henrykiem XV w 1922 r. nie zerwała związków z Dolnym Śląskiem. Po dłuższej nieobecności w 1935 r. wróciła do Książa, a w 1940 r. zamieszkała w willi przy obecnej ulicy Moniuszki 43 w Wałbrzychu. Tam jako obywatelka polska zmarła 29 czerwca 1943 r.

Przywołane w uzasadnieniu jedynie najważniejsze projekty charytatywne księżnej Daisy w sposób dobitny pokazują, że ta angielska arystokratka, ostatnia pani na Książu, filantropka i pacyfistka, zaangażowana w działalność charytatywną na rzecz wałbrzyszan jest dobrym wzorem na patronkę placówki edukacyjnej.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest uzasadnione.

Przewodnicząca Rady Miejskiej Wałbrzycha

Maria Anna Romańska